

Я не став би зв'язуватися, якби знав:

Кров стікала по зап'ястку тонкою густою цівкою.

Старий, що сидів у високому шкіряному кріслі, тільки-но припинив кричати, його серце ще продовжувало калатати, збиваючи всередині паніку й нудоту, і він із жахом переводив погляд із одного на інше, не знаходячи на чому заспокоїтися.

Кімната, що терпіла зараз його присутність, була розлога й незатишна: викладена кахлями підлога, килими і шпалери на стінах, поверх килимів — імітація бойового середньовічного оружжя, по кутках — лицарські обладунки, начищені до блиску, немов сковорідки, і чорна паща каміна, який ніхто так і не розпалив.

Чоловік з обрідкуватою сивиною і втомленими очима виплив із мороку цієї зали. Спочатку пролунали його розмірені кроки, шерех одягу, старий відчув ніжний запах пряного лос'яйону, побачив край вовняного піджака, і голос сухий, як безвихідь, промовив:

— Що ж ви, Кириле Мефодійовичу, своїх зраджуєте? Олексій Олексійович вам стільки добра зробив. А я вже не кажу про його покійного батечка.

— Я... нікого... не... зраджував... — Кирило Мефодійович усе ще задихався, і слова вискакували з нього поодинці, — клянусь... вам., Пал Васильовичу...

— Ну от, тепер ще й обманюєте. У вашому-то віці, — Пал Васильович розвів руками, жалкуючи про недоладну хибу свого візаві, — що про вас молодь подумає... — він кивнув виліцюватому молодому чоловікові, що стояв поруч. — Руслане!

Руслан здійняв бритву, блискотливе лезо якої вже було затьмарене червленими плямами, театральню довго підносила її до руки Кирила Мефодійовича, і зробив іще один надріз.

Старий знову закричав. Його високий із хрипливатістю голос ударився об приземкуваті стелі камінної зали.

— А от кричати не треба, кричати — це вже зайве, — напутливо порадив Пал Васильович. — Криком зараз не допоможеш.

— Я все розкажу.

— Звичайно, розкажете. У тому-то якраз ніхто й не сумнівався. Є сумнів щодо щирості.

— Усе, що знаю, — запевнив Кирило Мефодійович, — і тільки правду.

— Що ж, послухаємо, — Пал Васильович опустився у крісло навпроти й вільготно закинув одну ногу на іншу. У його позі з'явилася очікувальна насолода театрала, що виникає за секунду до підняття завіси.

— Це Мохначевський, — щось схлипнуло всередині Кирила Мефодійовича, він зітхнув і знову схлипнув, — Мохначевський прийшов і переконав мене на... — силкуючись знайти правильні слова, пробіг очима по великій залі, ніби там, в її темних глибинах, ховалися потрібні фрази, — ...на певний учинок. Оскільки, як сказав Мохначевський, я фігура центрова, і мене Траїда знає....

— Це зайві подробиці, — попередив Пал Васильович.

— Розумію... — Кирило Мефодійович скосив очі на застиглого поряд Руслана, — розумію... загалом, якщо ми зберемо свідчення на користь Ір... — він запнувся, глитнув і винувато посміхнувся, — ...на користь однієї особи, то ця особа зможе захистити свої майнові права. Ну, і ми отримаємо певну, навіть, як висловився Мохначевський, чималу винагороду.

— «Ми» — це хто?

— Не знаю.

Пал Васильович недовірливо підкинув брови. Кирило Мефодійович під цим позирком заметушився, завовтузився, раптом злякався, що ось тут, ось зараз, йому не повірять:

— Присягаюся життям, не знаю. Мохначевський говорить тільки про мою участь, про те, що я можу розповісти та які докази надати.

— Він називав іще імена?

— Ні.

— Хоч якісь, — трохи капризно попросив Пал Васильович і по-приятельськи обласкав теплим поглядом співрозмовника. Той у нерішучості надув щоки:

— Втім... це не зовсім ім'я... і, може, зовсім не стосується нашої історії... і навіть якось не того...

— Ну-ну, сміливіше, Кириле Мефодійовичу. Все згодиться.

Кирило Мефодійович іще сумнівався, в його очах плавав страх помилитися або неточно передати певні нюанси тієї розмови.

— Ми говорили про події тих років, і Мохначевський побіжно спом'янув господаря квартири, ну, тієї самої...

Пал Васильович кивнув, підтверджуючи, що зрозумів, про яку квартиру мова.

— ...Мохначевський ніби й не збирався говорити про нього. Бесіда була про нову квартиру, про нові стосунки, які виникли у зв'язку з переїздом. Ви розумієте, про що я? — Кирило Мефодійович у пошуках довірливості знизив голос і вдвигвся в глибокі очниці Пал Васильовича. — І якось випадково, якось сама собою перекинулася асоціація на стару квартиру. Отут Мохначевський і похвалився, що з цим господарем теж налагодив контакт. І тому я й запам'ятав. А щоби спеціально він називав, або перераховував прізвища, такого не було.

— Так-так, — на безпристрасному обличчі Пал Васильовича позначилася огида, — щурів більше, ніж я думав. Він доктора згадував?

— Якого доктора? — не зрозумів Кирило Мефодійович, але одразу ж здогад вистрибнув з його побляклих очей. — Ах, доктора! Про це розмова не велася. Мохначевський більше напирав на те, що від мене залежить подальша доля задуманого.

— Взагалі, він не дуже помилявся. — Пал Васильович несподівано замовк, замкнувся, його губи покосилися, а зіниці заметалися, відображаючи метання його думок. Тиша ця тривала лише якусь хвилину, але встигла вмістити в себе і сумніви, і пошук, і вибір останнього рішення. Нарешті він знайшов очима Кирила Мефодійовича та поцікавився з утомленою буденністю продавщиці ковбасного відділу. — Що це?

— Це все, — із задоволенням видихнув Кирило Мефодійович.

— Так, це все, — погодився Пал Васильович і бровами подав знак Руслану.

Руслан нахилився, немов екскаватор, згарбав Кирила Мефодійовича в оберемок і витягнув його з крісла.

— Що таке? — обурився Кирило Мефодійович. — Що таке?!

Його понесли через залу. У свої сімдесят два він майже нічого не важив і був легким, як дитина. Гулке повітря зітхало при кожному шереху, ніби з жалем до того, що коїться, а важкі

кроки Руслана відбивалися невагомою луною в найвіддаленіших кутках.

Кирило Мефодійович пару разів сіпнувся, щось вигукнув, думаючи, що над ним знущаються, але коли здогадався, куди його несуть, затих і зіщулився.

Пал Васильович провів цю процесію поглядом і, коли росла фігура Руслана позначилася на тлі нічного неба, відвернувся.

Будинок стояв на правому схилі Дніпра, спираючись боком на виступи скельних порід: оголені, ребристі, нагромаджені один на одного — вони робили берег ще вищим і ще крутішим.

Старого винесли на балкон, на якому в перебулі часи він любив попивати кавовий лікер, він побачив зірки, почув бурмотіння хвилі там, унизу, і впізнав прохолодний вітер, насичений густою вологою. Небо наблизилося, повітря сповна наповнило легені, він іще встиг подумати: а що може бути краще? — і його тіло впало на слизьке каміння, омиване темною простиглою водою.

Але я цього не знав.

Не надто оригінально для вівторка: всю ніч і весь ранок нудив дрібний густий дощ. Але за півдня він приморився, видихся, порідшав і нарешті закинув це невдячне заняття, залишивши по собі, про всяк випадок, навислі хмари.

Із надією набрести на грошове заняття я здійснив піше коло центром міста, заглядаючи в обличчя перехожих, але нікого не зустрів. Пошвендяв по магазинах, дратуючи своїм виглядом молоденьких продавчинь, покрутився на величезній стоянці машин, що займає всю найголовнішу площу, викурив сигарету зі знайомим охоронцем і всівся на лавочці на самому початку Бульвару Художників.

Бульвар цей тягнеться на півтора міських квартали. Посередині — погано стрижена травичка, частиною витоптана самими ж художниками, а частиною вже висохла, з боків — дві пішохідні алеї, облямовані чахлими кущиками, звивисті лавки й саморобні стенди. Художники колись самі оволоділи сими місцями, потім їх захотіли зігнати, але газети вчинили спротив, і тоді під покровом каштанів поставили метрового бронзового чоловіка з пензликом і мольбертом, а благородному шматочку міста присвоїли ім'я «Бульвар Художників».

В осередді осені тут особливо елеґійно, жовтизна надає незвичайного колориту бездарним картинам, а часті дощі накладають неповторний флер на мокрих і голодних живописців. Вони покурюють, у присутності сторонніх обмінюються незакінченими фразами, посьорбують гарячу каву з пом'ятих пластикових стаканчиків і, накрившись тертими плащ-палатками, смуткують, туманними поглядами обдаючи перехожих.

Публіки на бульварі буває негусто, мистецтво в чистому вигляді мало кого приваблює, якщо не зважати на нудних неуспішних художників, що видають себе за цінителів. В основному ж тут з'являються або вештанці, на кшталт моєї персони, або безладні покупці подарунків. Трапляються й дивні типи, що нагадують перекупників краденого. Один із таких метушливо, смикано і квапливо проскочив повз мене: високий, із залисинами та гострим лисячим носом. Трохи

задихаючись, боячись спізнитися і пропустити одночасно, він загальмував біля одного з художників.

Той художник — персона непоказна, манерами більше схожий на людину, яка промишляє збором порожніх пляшок, років шістдесяти, нездатний, на перший погляд, оцінити ні психологію, ні колір, ні переходи тонів. Усе його торгівельне місце було завішане й заставлене жіночими портретами, і лише справа мені вдалося розгледіти невеличкі пейзажі: щось зі старого міста, з маленькими будиночками, гряззю, напіврозталим снігом і почорнілим листям.

Прибулий шепотів, озираючись, боязко рухав кінчиком носа та щось довго розповідав, звужуючи очі від безнадійності. Час від часу він хапав художника за рукав, шарпав, а потім стукав себе по грудях. Обличчя його при цьому було то плаксивим, то безмежно рішучим.

Художник його дослухувати не став. Гостроносий все ще оповідав, а той уже збирав картини — це було схоже на евакуацію, або, скоріше, на збір за тривогою, коли поняття не маєш, що чекає на тебе попереду, але знаєш, що за повільність передбачається смерть.

За три хвилини вони вдвох уже віддалялися по Бульвару. Художник ступав широко, розмірено, стрімко збільшуючи швидкість. Гостроносий, незважаючи на свій значний зріст, метушився, намагаючись підладитися до кроків свого супутника, і постійно забігав уперед, продовжуючи розповідати.

Драпонули вони вчасно. Ще за півхвилини з'явилося двоє у стандартних безрадінних костюмах. Зупинившись на місці художника, вони покрутилися, попитали сусідів і, отримавши у відповідь знизування плечима та байдужий порух нерозкритих губ, взялися дзвонити відразу з двох мобільних. Розмови затягнулися, і вони, притискаючи слухавки до вух, неквапливо посунули між прогулянковою публікою. Так, два пішаки, які навіть не в курсі, навіщо вони тут.

Провівши їх поглядом, я з подивом відзначив, що ще дві пари очей спостерігають за дійством. Ці двоє стояли трохи осторонь: тонкі сірі обличчя, безбарвні очі і байдужість бойових псів. Дочекавшись, поки ситуація себе вичерпала, вони повернулися й залишили свій пост. Вони не покинули подій, як ті, перші, вони просто змінили дислокацію.

Я не став дивитися їм услід, у таких людей загострене почуття небезпеки, вони вчують мій інтерес, один із них обов'язково обернеться, і дуже не хотілось би залишатися в їхній пам'яті тим, хто дивився їм у спину.

Обстановка була неясною, випадок — дивним, був час над ним подумати, але мене воно не турбувало. Колись, може бути, я з'ясую, що тут відбувалося, тільки не сьогодні й не зараз. Крізь хмари прорвалося сонечко, торкнулося мене теплим пальчиком, я розслабився і, як годиться тричі безробітному, придрімнув на міській лавочці.

Мене повернули назад легким дотиком долоні. Хтось мацнув моє плече, чиясь тінь лягла на моє обличчя, я почув м'яку ступу шкіряних чоловічих штиблет, розплющив очі й узрів Георгія Мохначевського.

Він тримався, як завжди, нав'язливо елегантно та бездоганно романтично: смаглява шкіра, чорні очі, відшліфований профіль і перша недоречна сивина. Про такого приємно думати протягом півстоліття. Мене він не знав ніколи. Зате я колись працював на людину, яка була у дружбі з родиною Мохначевських. Але це відбувалося так давно, що навіть та людина встигла потрапити під потяг.

— Пане Хоп? — Мохначевський бачив перед собою худорлявого чоловіка з м'ятим обличчям і такою ж курткою неозначено-порохнявого кольору. І наврод чи йому приносило задоволення називати мене паном.

Я теж скривився. Хопом мене йменують для стислості, а якщо вже зглянулися до «пана», то могли б і з'ясувати моє довженне дворянсько-подвійне прізвище.

— Так, Хоп — це я.

Мені сорок три роки, із ввічливості мені завжди дають сорок два з половиною, але в очах співрозмовників я зазвичай вичитую «п'ятдесят». В очах Мохначевського я й цього не угле-дів. І взагалі, його не цікавила моя біографія, його цікавило те, що хлюпало у глибинах його власних зіниць: страх і паніка.

Мохначевський присів поруч, звичним рухом поправив довгополе пальто й вимовив так, ніби прийшов перелицьовувати костюм:

— Мені сказали, що ви можете виконати те, що вам до-ручать.

— Це навіть собаки вміють.

Він не сприйняв моєї іронії, іронія зараз не перебувала в його подругах, коротко неголосно прокашлявся й уточнив:

— Скажімо так: є робота.

— Зверніться до газети «Працевлаштування». Можу подарувати купон безкоштовного оголошення.

— Робота трохи делікатного характеру, — він іще сам не знав, з якого кінця заходити. — І мені порекомендували вас.

— Хто порекомендував?

— Вас цікавить «хто», або «що»?

— А що може бути нового в роботі? — Я хмикнув. — «Продавати», «купувати», «інтим не пропонувати». Є особливі варіанти?

— Є. «Чекати».

На Бульварі Художників увімкнули ліхтарі. Ще було не так темно, але тут запалювали раніше за всіх у місті: мистецтво вимагало належного освітлення.

— Просто чекати?

— Так, просто чекати. Можна лежати на дивані, можна читати романи, сидячи в кріслі. Можна прогулюватися по садку. — При останніх словах його погляд трохи застиг, губи стиснулися, а в рисах обличчя позначився жаль за всіма втраченими прогулянками. — Ви проведете безтурботний тиждень, про який згадуватиме все своє життя.

— Востаннє такі слова мені казав один арт-менеджер. Він пропонував мені роботу танцівника в якомусь арабському порту.

— Тут не передбачається ніяких виняткових зусиль, — він був м'яким і терплячим. Або становище було безвихідним. Інакше якого біса він до мене причепився? — Від вас вимагається просто почекати.

— За очікування ще ніхто нікому не платив.

— Я заплачу.

— Скільки? — в моєму голосі майнули невіра, трохи зневаги й чимала частка презирства.

Мохначевського мій тон не збентежив, він був смиренним, наче все життя роздавав людям ненормальні доручення:

— Харчування, проживання, на морозиво й за клопіт. Якщо доведете справу до кінця — ще й преміальні. Плюс середня зарплата по країні в розрахунку за тиждень.

Я фиркнув, мов кіт, якому перед носом поводили котлетою.

— Щось дуже мудрувато. Яка сума випаде на руки?

— Ми все обговоримо, — в його інтонаціях нарешті проявилася поблажлива поважність добросердного пана, — і умови, і оплату. Якщо ви згодні.

У мене не було роботи вже третій місяць, і по всьому відчувалося, що не буде ще півроку. Але я стійко витримав паузу, оглянув Бульвар і театральню зітхнув, натякаючи на свою шляхетність:

— Гарзд, допоможемо.

Він, мабуть, іншого й не чекав. Підвівся та рухом голови вказав напрям:

— Давайте прогуляємося.